

Workshop 4: Ruimtes maken in de zorg

In deze workshop staat de Dr. Guislain-site in Gent centraal, een plek met een lange geschiedenis die vele transities kende doorheen de tijd die de plek poogden heruit te vinden. Verschillende betrokkenen, ieder vanuit een andere betrokkenheid en hoedanigheid, laten hun licht schijnen op deze plek.

Filip Morisse, coördinator strategisch beleid dubbeldiagnose PC Dr. Guislain en verbonden aan de Vakgroep Orthopedagogiek, UGent, als gastdocent, start met de lange geschiedenis van de site toe te lichten aan de hand van de transities die deze doorheen de tijd kende. Van meet af aan werd op de site de verbinding gelegd tussen wetenschap (dr. Guislain) en het geestelijke (Broeders van Liefde). Het instituut werd door Dr. Guislain bij aanvang geïntroduceerd als een plaats die 'redding' biedt aan mensen die tot dan toe in de samenleving behandeld en vaak mishandeld werden. Deze plek ademde tot in de jaren '80 een levendige sfeer en bood ruimte en asiel. Dat 'asiel' als norm is vandaag niet meer verdedigbaar, maar het is van belang om asiel te kunnen verlenen aan mensen die dat nodig hebben, die kwetsbaar zijn en bescherming nodig hebben.

Simon Allemeersch, doctoraatsstudent verbonden aan de vakgroep Sociaal Werk en Sociale Pedagogiek, UGent, en theatermaker, belicht het onderzoekstraject dat actueel wordt gelopen met jongeren als voorafname op de verhuis van Fioretti en de Steiger naar de site van het 'Groot-Guislain' in april 2023. Kinderen en jongeren die in psychiatrie terechtkomen, zijn vaak de eerste tekenen van zaken die breder in de maatschappij mislopen. Dat leidt tot een gevecht tegen de eeuwige verbijzondering van deze jongeren. Momenteel ondergaat de Dr. Guislain-site opnieuw een transformatie: De Steiger en Fioretti krijgen er een plaats. Het binnenbrengen van jongeren maar ook de inzet op de synergie met het Museum en de buurt resulteert in onrust bij de huidige bewoners van de site. Deze nieuwe transformatie van de site is niet bedoeld als het louter openzetten van de deuren. Daarbij rest de vraag: wat is het dan wel?

Als derde spreker gaat Bart Marius, artistiek directeur van het Museum dr. Guislain, dieper in op de rol die een museum kan spelen in het maken van ruimte voor en in de zorg. Het invoeren van een gedeelde ruimte en 'tussenruimte' in een psychiatrische voorziening is een gedurfde stap die grondig doordenken vraagt. Het museum is op de site Guislain gekomen in de jaren 80. Sindsdien is het instituut Guislain steeds in evolutie, en ook het museum zoekt naar manieren om in die transformatie een rol te kunnen spelen. Daarbij worden drie concrete items aangereikt: (1) de pedagogiek van enfant terrible Fernand Deligny als inspiratiebron; (2) wat kan er gebeuren met de volledige bibliotheek van professor Jacques Schotte (KUL, ULB) die in het Guislain ligt, en (3) wat is de plaats van het verhaal en de ervaringskennis van de mensen die in Guislain verblijven(/verbleven) in die transformatie? Dat is een kwestie die Dr. Guislain als persoon interesseerde en die het museum vandaag interesseert.

Tot slot gaat Tom De Bois, afdelingshoofd van Fioretti, dieper in op de noodzaak aan een open pedagogisch klimaat in de zorg. De vraag die in deze workshop centraal staat is namelijk hoe er in een ziekenhuissetting uit instellingslogicas kan worden gestapt. Deze vraag is belangrijk net omdat processen van de-institutionalisering ook kunnen leiden tot institutionalisering op verplaatsing. Er wordt gewezen op de inspiratie die de sociologie van de psychiatrie kan betekenen in dit debat: op welke wijze wordt regelgeving vanuit de maatschappij/juridisch georganiseerd, en hoe stuurt dit ons handelen binnen de zorg. Dit leidt ultiem tot de vraag welke maatschappelijke structuren we zo in stand houden. Als aanzet voor het debat wordt de mogelijkheid van 'tussenruimtes' geïntroduceerd als een 'contrastructuur' weg van het dichotome ruimtegebruik in de zorg. Als iedere ruimte slechts één doel heeft, ingevuld door de programmators van die ruimte, loop je steeds het risico een ruimte te creëren die niet leefbaar

is. In tussenruimtes wordt ruimte gelaten om zelf een betekenis/zin/functie aan die ruimte te geven.

Het debat dat hierop volgt behandelt de vraag hoe kan worden omgegaan met de verhuisbeweging van een organisatie naar en in een bestaande voorziening met een lang en veelzijdig bestaan.

Een eerste kwestie die aan bod komt is hoe je als planner kan zeggen hoe je het instituut zal ontwerpen wanneer het individuele kind (niet de doelgroep 'kinderen') als startpunt wordt genomen? Het werk van pedagoog Fernand Deligny vormt hier een inspiratiebron, net omdat de interactie tussen kind en opvoeder centraal komt te staan in het leren omgaan met spanningsvelden.

Een tweede kwestie is de architectuur en de bouw van de transformaties van de Guislain-site. Zo is de nieuwbouw ver gevorderd, maar weten de partners nog niet goed hoe ze zullen gaan samenwerken op deze plek. Er wordt gewezen op het belang van een vooronderzoek alvorens er met een plan naar een architect wordt gestapt. Voorzieningen dienen met een plan of concrete vraag naar architecten te stappen, zo luidt het, maar samen met onder meer architecten rond de tafel zitten om vragen te stellen en tot een gezamenlijk plan te komen waarbij kwesties van sociaal-ruimtelijke, pedagogische, filosofische,... aard aan bod komen.

Een derde vraag die aan bod komt is in hoeverre Guislain in het proces overwogen heeft om 'gewoon de deuren open te zetten'? In zekere zin is dit het geval, met name door de vraag van Stad Gent naar doorwaadbaarheid van de site en meer groene ruimte, wat kostbaar is in de omliggende wijk. Tegelijk vraagt het om een slim omgaan met dat 'openen': de patiënten geven aan dat ze naar Guislain komen voor de rust. De 'asielfunctie' moet ook kunnen bewaard worden. Vaak voelen mensen intuïtief aan op welke delen van de campus ze vrij kunnen bewegen, en waar ze toch te veel binnen komen in de private sfeer.

Centraal in deze kwesties is de zoektocht naar manieren om met bestuursorganen van verschillende (deel)werkingen tot een goede manier van dialoog te komen, zich samen over een probleem te buigen, en elke invalshoek als een verrijking te zien,... De kwestie van 'tussenruimtes' biedt hiervoor een opstap.